אישים באגרות הראי"ה

הרב ישראל אבא ציטרון, רב פתח תקווה

רבה של פתח תקווה (תרע"א–תרפ"ז), חתנו של הרוגצ'ובי · תרמ"א–תרפ"ז (1881–1927)

7 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

הרב ישראל אבא ציטרון נולד בט"ו בשבט תרמ"א (1881) בדווינסק. למד בישיבות טלז ווולוז'ין, והיה תלמידם של הרב מאיר שמחה הכהן ושל הרב יוסף רוזין, הרוגצ'ובי, וחתנו של הרוגצ'ובי. נוסף על לימוד התורה קיבל תעודת בגרות ולמד שפות.

בקיץ תרע"א (1911) נתמנה לרבה של פתח תקווה, ואמר: "מוטב להיות רב בכפר קטן בארץ ישראל מבכרך גדול בחוץ לארץ". בימי השלטון העות'מאני התנהלו ענייני המושבה בידי הקהילה, והרב ציטרון טיפל גם בסכסוכים ובהסדרים המשפטיים שלה, נוסף על המצוות התלויות בארץ ועל ענייני החינוך. נפטר בי"ב באלול תרפ"ז (1927).

הרב קוק על הרב ישראל אבא ציטרון

כשנכנס הרב ציטרון לרבנות פתח תקווה בקיץ תרע"א בירך אותו הרב קוק, והודיע שהעניינים שלא נגמרו במושבה ייגמרו עתה בידו, "ואם יהי' צורך לברור דבר בזה מצדי הנני תמיד בעה"י מוכן לעזרה" (כרך ב', אגרת שעד). מאז עבדו השניים יחד: על תלמודי תורה בגליל (כרך ב', אגרת תח), ועל המסרבים לעשר את פירותיהם בפתח תקווה (כרך ב', אגרת תצח). הרב קוק התייעץ איתו גם בשאלת גיורת מן הסובוטניקים (כרך ב', אגרת תרכח).

כשבא אל הרב קוק תושב מפתח תקווה בתלונה על הרב ציטרון, השיב הרב קוק בזהירות ובכבוד: "חזקה על חבר שעשה הכל מתוקן", ועם זאת ביקש לברר את הפרטים (כרך ב', אגרת תקלז). בשנת תר"פ, אחרי מות בתו, כתב לו הרב קוק שאינו מתרשל ביסוד "הסתדרות הרבנים", אלא "הנני עדיין כגבר אין איל" (כרך ד', אגרת תתקפז). לקראת שמיטת תרפ"ד שיתף אותו הרב קוק בצערו על שלא הצליח לכנס אסיפת רבנים, "וצר לי מאד להעמיד עלי לבד, את כל המשא הזה" (כרך ד', אגרת אקס).

האגרות

כרך ב', אגרת שעד: לוועד פתח תקווה ולרב החדש, בי"ד במנחם אב תרע"א, מרחובות: הרב קוק מברך את הרב ציטרון בכניסתו לרבנות המושבה, ומבטיח לעזור.

"ואם יהי' צורך לברור דבר בזה מצדי הנני תמיד בעה"י מוכן לעזרה"

כרך ב', אגרת תח: בז' בשבט תרע"ב: על ייסוד תלמודי תורה בגליל. מכתב לרבנים לא יספיק, וצריך להתייעץ עם ד"ר אויערבך ועם האגודה מפרנקפורט.

"ע"ד נחיצת הענין להחל כעת ביסוד ת"ת בגליל אין שום ספק"

כרך ב', אגרת תצח: בכ' בשבט תרע"ג: הרב קוק שואל אם המסרבים לעשר בפתח תקווה עדיין בסירובם, ומודיע שיבוא שוב להתחנן לפניהם.

"עוד אבא עוד הפעם להתחנן לפני העומדים-על-דעתם הללו"

כרך ב', אגרת תקלז: בי"ד באייר תרע"ג: תושב מקהילתו התלונן על הרב ציטרון בעניין עיזבון. הרב קוק מסביר איך נוהגים בתלונה על רב, ומבקש פרטים.

"וחזקה על חבר שעשה הכל מתוקן"

כרך ב', אגרת תרכח: בי"ד בטבת תרע"ד: בעניין גיורת מן הסובוטניקים. הרב קוק פנה לד"ר הרכבי, כדי לברר אם הם מזרע ישראל.

"כי ידי"נ הרב המאוה"ג כו' מוהרי"א ציטרון נ"י, אב"ד דפ"ת ת"ו, שוי"ר"

כרך ד', אגרת תתקפז: בכ"ח במרחשון תר"פ: על המשגיח לתרומות ומעשרות, שמינו לצידו ממונה נוסף. הרב קוק אינו מתרשל ביסוד "הסתדרות הרבנים", אבל האסון שקרה לו מכביד עליו.

"והנני עדיין כגבר אין איל"

כרך ד', אגרת אקס: בט"ז בשבט תרפ"ג: לקראת שמיטת תרפ"ד. הרב קוק לא הצליח לכנס אסיפת רבנים, ומשיב על הערותיו בעניין סדרי המכירה.

"וצר לי מאד להעמיד עלי לבד, את כל המשא הזה"

ראו גם

הפרשה: שמיטת תר"ע והיתר המכירה. (לפרשה)

תולדות הרב ישראל אבא ציטרון. ("הרב ישראל אבא ציטרון", המכלול)

נוסח האגרות – עם ביאור

7 האגרות שבהן נזכר הרב ישראל אבא ציטרון, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת שעד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד מנחם אב תרע"א - רחובות **נמען:** ועד פתח תקווה והרב החדש

ברכה לרב החדש של פתח תקווה בכניסתו לרבנות. ענייני המושבה שלא נגמרו יושלמו עתה בידו, והרב קוק מוכן לעזור.

עיקרי הדברים

- ברכה לרב פתח תקווה.
- העברת הטיפול בענייני המושבה.

נוסח האגרת

ב"ה[1] י"ד מנ"א[2] תרע"א[3] רחבות.

לכבוד הועד הנכבד למושבה הנכבדה פתח תקוה, ולכללות עדת ד' שמה, ובראשם לכבוד האורח הנעלה והחשוב הרב המאוה"ג[4] מרא דאתרא שליט"א[5].

הנני מגיש להדרת כבודם את ברכתי ממעמקי לבבי ברכת מז"ט[6], להופעתו הנכבדה של כבוד חביבי הרב הנכבד שי'[7] לשבת על כסא הרבנות במושבה החביבה. אברכם בכל לבבי בברכת אושר והצלחה ושמחת עולמים בטוב ד' על עמו ונחלתו, והנני מושיט בזה את ידי בברכת שלו'[8] וחבת ידידות לכבוד הרב הנכבד, ואברכו בהצלחה בעבודה פוריה לאור ד' ותורתו על אדמת קדשנו.

ונזכה יחד לראות בתקומת אהלי יהודה וישראל עושה חיל בארץ חיים,

בהשתתפות נאמנה בשמחת המושבה וברגשי כבוד וברכה,

הק' אברהם יצחק ה"ק

ענינים מושביים, שעוד לא נגמרו מפני עכובים שונים מצדי, יגמרו בע"ה[9] עתה ע"י[10] כבוד הרב, ואם יהי'[11] צורך לברור דבר בזה מצדי הנני תמיד בעה"י[12] מוכן לעזרה, כדרכנו עד כה, הנ"ל[13]

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"א - השנה תרע"א (1910/1911)
4. המאוה"ג - המאור הגדול
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. מז"ט - מזל טוב
7. שי' - שיחיה
8. שלו' - שלום
9. בע"ה - בעזרת השם
10. ע"י - על ידי
11. יהי' - יהיה
12. בעה"י - בעזרת השם יתברך

13. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' שבט תרע"ב - יפו **נמען:** הרב ישראל אבא ציטרון, אב בית דין פתח תקווה

נחוץ לייסד תלמודי תורה בגליל, אבל מכתב לרבנים לא יספיק. יש להתייעץ עם ד"ר אויערבך ועם האגודה מפרנקפורט ומהמבורג. נוסדה 'אגודת התרבות הישראלית', ובכוונתו לאחד את 'תחכמוני' ואת 'נצח ישראל'. אחר כך יפנו במכתב גלוי לגולה, כדי לחנך בגליל כפי שנעשה ביהודה.

עיקרי הדברים

- תלמודי תורה בגליל.
- איחוד 'תחכמוני' ו'נצח ישראל'.
- 'אגודת התרבות הישראלית'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] עיה"ק[2] יפו ת"ו[3], ז' שבט תרע"ב[4].

לכ'[5] ידי"נ[6] הרב המאוה"ג[7] החה"ש[8] אוצר תו"י[9] טהורה מו"ה[10] ישראל אבא ציטרון שליט"א[11] האב"ד[12] דמושבה פ"ת[13] ת"ו,

שלו'[14] וברכה באה"ר[15],

יקרת מכתבו מיום ה' דנא הגיעני. ע"ד[16] נחיצת הענין להחל כעת ביסוד ת"ת[17] בגליל [ייסוד תלמוד תורה בגליל] אין שום ספק. אבל הדרך להוציא את הענין הגדול הזה, הדורש הוצאה גדולה, ע"י[18] מכתב נשלח לרבנים, - אין מספיק. וצריכים אנו להתישב בזה עם ידידנו הד"ר[19] אויערבאך [ד"ר משה אוירבך, מנהל בית הספר "תחכמוני" ומראשי "אגודת ישראל"] נ"י[20], איך להתחיל לבא בדברים עם האגודה הפפטי"ת[21]. ואני חושב שצריך לאגד ג"כ[22] לזה את ראשי ה"תחכמני" שבהמבורג כעת. ויחד עם זה נחל בע"ה[23] בפעולה. אמנם אם היקר הר"מ[24] דיסקין נ"י חפץ להדפיס מכתב מעורר, בתור איש יודע את מצב הענין לעומקו, הדבר נאה מאד, אבל א"א[25] לצרף לזה תכונה מעשית של קביעות ועד ואדרעסע לכספים, כ"א[26] ע"י הסכמה כללית מהכחות העובדים יחד עמנו, בתיקון החינוך ע"פ[27] יראת שמים, באימוץ הדברים המוכרחים לצרכי הזמן כדי להחזיק מעמד נגד הזרם ההורס.

והנה פה נוסדה אגודה בשם "אגודת התרבות הישראלית", מכוונת לשם הרמת דגל דת קודש, בכל האמצעים שהזמן מרשה, כדת תוה"ק[28] נקוה שילוו לנו כחות רבים. וכמובן יהיה כת"ר[29] ג"כ מראשי העובדים בקודש. נקוה שלשבת הבע"ל[30] יבואו, לשם הרחבת האגודה צירים לפ"ת[31]: דירקטור שלזינגר [מנהל בית הספר "תחכמוני" ביפו] ועוד איזה נכבד. אחת מהעבודות למטרת האגודה הנ"ל[32] הועדתי, את האחדות הרשמית של אלה שני הכחות העובדים בקודש, לשם הגנתה של היהדות הנאמנה, ה"תחכמני" ו"נצח ישראל". [בית הספר "נצח ישראל" בפתח תקוה] וכשיעלה הדבר בידינו בע"ה כתקותי, אז נוכל לפנות במכתב גלוי, לכללות הגולה ולגדולים הפרטיים העומדים בראשם, לגשת אל העבודה של

הרמת דגל החנוך הנאמן לד' ותוה"ק[33] בגליל, כפי אותה התכנית אשר נתמחתה ביהודה, ע"י עבודתו הנאמנה של חביבנו רב הפעלים ד"ר[34] אויערבאך שי'[35].

יקח נא גם כת"ר דברים בזה עם הד"ר הנ"ל נ"י ויודיעני בטובי את השקפתו הטובה בענין זה. והשי"ת[36] הבוחר בארץ חמדה יעזרנו להקים עדות ביעקב ותורה בישראל [תהלים עח, ה] בנחלת ד'.

והנני חותם בברכה וידידות כנה"ר[37] ונפש ידי"ע[38] דוש"ת[39] באה"ר,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עיה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
5. לכ' - לכבוד
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. המאוה"ג - המאור הגדול
8. החה"ש - החיים והשלום
9. תו"י - תורה ויראה
10. מו"ה - מורנו הרב
11. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
12. האב"ד - האב בית דין
13. פ"ת - פתח תקוה
14. שלו' - שלום
15. באה"ר - באהבה רבה
16. ע"ד - על דבר
17. ת"ת - תלמוד תורה
18. ע"י - על ידי
19. הד"ר - הדוקטור
20. נ"י - נרו יאיר
21. הפפטי"ת - ככל הנראה שגיאת סריקה של הפ"פית (הפרנקפורטית)
22. ג"כ - גם כן
23. בע"ה - בעזרת השם
24. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
25. א"א - אי אפשר
26. כ"א - כי אם
27. ע"פ - על פי
28. תוה"ק - תורתנו הקדושה
29. כת"ר - כבוד תורתו
30. הבע"ל - הבא עלינו
31. לפ"ת - לפתח תקוה
32. הנ"ל - הנזכר לעיל
33. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
34. ד"ר - דוקטור
35. שי' - שיחיה
36. והשי"ת - והשם יתברך

37. כנה"ר - כנפשו הרמה
38. ידי"ע - ידידו עוז
39. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תצח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' שבט תרע"ג - יפו **נמען:** הרב ישראל אבא ציטרון, רב פתח תקווה

הרב קוק שואל אם המסרבים לעשר בפתח תקווה עדיין בסירובם. לפני שיאלץ להשיב לחוץ לארץ שלא כל פירות הארץ בחזקת מתוקנים, יבוא שוב להתחנן לפניהם. (סוף האגרת חסר.)

עיקרי הדברים

- המסרבים לעשר.
- ניסיון אחרון בדרכי שלום.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3] כ' שבט תרע"ג[4]

שלו'[5] וברכה לכ'[6] ידי"נ[7] הרב המאוה"ג[8] החה"ש[9] אוצר תו"י[10] מו"ה[11] ישראל אבא ציטרון [הרב ישראל אבא ציטרון, רבה של פתח תקוה] שליט"א[12], האב"ד[13] דעה"ק[14] פתח תקוה ת"ו.

אחדשה"ט[15] באה"ר[16],

אתכבד בזה לבקש מכת"ר[17] להודיעני איך עומד הדבר עם המעשר, [בפתח תקוה היו מתיישבים שסירבו להפריש תרומות ומעשרות מפירותיהם] אם על עמדם עומדים המסרבים, או שיש תקוה שיתנו רשות לעשר את פירותיהם.

אם לא הוטב הדבר, מוכרח אני בל"נ[18] לקיים את אשר דברתי במושב הועד דמחנ"ק[19], שטרם שאהי'[20] מוכרח להשיב, לדאבון לבבי, שאין כל הפירות היוצאים מא"י[21] מיבול אחינו, בחזקת מתוקנים, [שלא כל הפירות היוצאים מארץ ישראל הופרשו מהם תרומות ומעשרות] עוד אבא עוד הפעם להתחנן לפני העומדים-על-דעתם הללו, בעד כבוד התורה והמצוה וכבוד אה"ק[22]. אולי ירחם ד' ודברינו יכנסו בלבבם, ונוכל לבשר לאחינו הרחוקים שהכל הוא מתוקן.

(הסוף חסר בהעתק כי"ק)

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. שלו' - שלום
6. לכ' - לכבוד
7. ידי"נ - ידיד נפשי
8. המאוה"ג - המאור הגדול
9. החה"ש - החיים והשלום
10. תו"י - תורה ויראה
11. מו"ה - מורנו הרב
12. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן

13. האב"ד - האב בית דין
14. דעה"ק - דעיר הקודש
15. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
16. באה"ר - באהבה רבה
17. מכת"ר - מכבוד תורתו
18. בל"נ - בלי נדר
19. דמחנ"ק - דמחנה קודש
20. שאהי' - שאהיה
21. מא"י - מארץ ישראל
22. אה"ק - ארץ הקודש

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקלז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד אייר תרע"ג - יפו **נמען:** הרב יצחק אבא ציטרון, רב פתח תקווה

תושב מקהילתו מתלונן על הרב ציטרון בעניין עיזבון. הרב קוק מסביר שבתלונה על רב יש לנהוג בזהירות: להעיר לקובל שחזקה על חבר שעשה הכול כראוי, ומצד שני להראות שאין משוא פנים. הרב קוק מבקש פרטים, ומציע לעכב את יתרת הכסף עד בירור עם היורשים באוגוסטוב.

עיקרי הדברים

- תלונה על רב - זהירות.
- יחזקה על חבר'.
- אין משוא פנים.
- עיכוב כספי העיזבון.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ד אייר תרע"ג[4].

כ' ידי"נ[6] הרב המאוה"ג[7] החה"ש[8] מוהרי"א[9] ציטרון [הרב יוסף אליהו ציטרון, רבה של פתח תקוה] שליט"א[10], האב"ד[11] דפ"ת[12] ת"ו, שלו'[13] וברכה באה"ר[14].

זה פעמים שה"מ[15] ממחנה כת"ר[16] בא אלי ומעסיקני ע"ד[17] איזה סכסוך של עזבון, שעשהו כת"ר לאפוטרופוס, ויש לו לפי דבריו קובלנא על כת"ר. במאורעאות כאלו, עם בע"ב הקובלים על רב שבעדתם, צריכים להתנהג בזהירות יתירה, כמובן להעיר את הקובל עצמו, על האפשרות הודאית, שכל הענין הוא מוטעה אצלו, וחזקה על חבר שעשה הכל מתוקן, ומעבר מזה מוכרחים ג"כ[18] להראות פנים, שהיא באמת ג"כ חובה, שאלמלי יתברר שבאמת העביר-דרך מי שהוא, אין משוא פנים אפילו לרב. ע"כ[19] אחלה את כת"ר להודיעני תוכן העובדא, ועם, זה אם אפשר שמותר הכסף שבידו יעוכב עד שיבורר הדבר עם היורשים, שביאגוסטאוו, [אוגוסטוב שבפולין] לפי דעתי הי'[20] הדבר נכון ומתוקן.

בנקודת הדין הנני מבין שכת"ר[21] נתן להאלמנה למזונות, אבל הקובל טוען שנודע שת"י האלמנה נמצא סכום ת"ק רו"כ[22] מכסף הבעל. איך שיהי'[23] ודאי לי שכת"ר עושה ויעשה כתורה, וחפץ ד' בידינו יצלח בעה"י[24].

והנני דוש"ת באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

למותר אמצא לבקש סליחה על הכנסי בעניניו. מוחזקני שכת"ר יודע את עזוז אהבתנו, וכל מעשי בזה הנם רק לטובתו ולכבודו היקר וחביב עד לאחת באמת.

ידי"ע הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. כ' - כבוד
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. המאוה"ג - המאור הגדול
8. החה"ש - החיים והשלום
9. מוהרי"א - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, א (למשל: יעקב + אברהם) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
10. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
11. האב"ד - האב בית דין
12. דפ"ת - דפתח תקוה
13. שלו' - שלום
14. באה"ר - באהבה רבה
15. שה"מ - שהוד מעלתו
16. כת"ר - כבוד תורתו
17. ע"ד - על דבר
18. ג"כ - גם כן
19. ע"כ - על כן
20. הי' - היה
21. שכת"ר - שכבוד תורתו
22. רו"כ - רובל כסף
23. שיהי' - שיהיה
24. בעה"י - בעזרת השם יתברך

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרכח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד טבת תרע"ד - יפו **נמען:** הרב יצחק אבא ציטרון

בעניין גיורת מהסובוטניקים: הרב קוק פנה לד"ר הרכבי כדי לברר אם הם מזרע ישראל. אם לא נישאה, יש לעכב; ואם נישאה, יש לשקול אם להפרידם לפי שעה.

עיקרי הדברים

- עיכוב עד בירור.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו, י"ד טבת תרע"ד[3]

כ'[4] ידי"נ[5] הרב המאוה"ג[6] כו'[7] מוהריי"א[8] ציטרון [הרב ישראל אבא ציטרון, רבה של פתח תקוה] נ"י[9], אב"ד[10] דפ"ת[11] ת"ו[12], שוי"ר[13].

ע"ד[14] הגיורית, [על דבר אשה ממשפחת "השובתים" שביקשה להתגייר] נתעוררתי ע"י[15] קבלה מכתב מד"ר[16] הרכבי נ"י, שעל ידו יכולים אנו לצאת מידי כל ספק ביחש השובתיים לגזע ישראל, ["השובתים" (סובוטניקים), כת רוסית שקיבלה מנהגים יהודיים; השאלה הייתה אם יש בהם מוצא יהודי] שהוא היסוד העקרי בשאלתנו. ע"כ[17] אם לא נשאת כדאי לעכב עד התשובה, ואם נשאת נתיישב אם כדאי להפרידם לפי שעה כיון שאפשר לברר ספק זה, אע"פ[18] שהוא רחוק לצד חומרא. ולתשובתו אחכה במוקדם.

ידי"ע

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
4. כ' - כבוד
5. ידי"נ - ידיד נפשי
6. המאוה"ג - המאור הגדול
7. כו' - וכולי (וכן הלאה)
8. מוהריי"א - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, א (למשל: יעקב + אברהם) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. נ"י - נרו יאיר
10. אב"ד - אב בית דין
11. דפ"ת - דפתח תקוה
12. ת"ו - תבנה ותכונן
13. שוי"ר - שלום וישע רב
14. ע"ד - על דבר
15. ע"י - על ידי
16. מד"ר - מדרש רבה
17. ע"כ - על כן

18. אע"פ - אף על פי

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקפז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ח מרחשון תר"פ **נמען:** הרב ישראל אבא ציטראן, רב פתח תקוה

על המשגיח לתרומות ומעשרות שנטה 'לצדי דרכים': בגלל ניסיונו לא הורחק לגמרי, אבל מינו עוד ממונה 'שוקט ודובר שלום', ואת הישן הזהירו שלא יחרחר ריב. הרב קוק אינו מתרשל ביסוד 'הסתדרות הרבנים', אלא 'האסון הנורא אשר קראני' (מות בתו) מכביד עליו, 'והנני עדיין כגבר אין אילי'. ועם זאת הרב קוק עובד בהכנה.

עיקרי הדברים

- המשגיח לתרומות ומעשרות.
- ממונה נוסף.
- הסתדרות הרבנים.
- האסון.

נוסח האגרת עם ביאור

כ"ח מ"ח[1] פ'

לכ'[2] ידי"נ הרב הגאון החה"ש[3] מו"ה[4] ישראל אבא ציטראן [רבה של פתח תקווה; ראו (כרך ב', אגרת תרלו)] שליט"א[5]

האב"ד[6] דפתח תקוה ת"ו שלום וברכה מכתב קודש דמר כת"ר[7] ידי"נ[8] שליט"א הגיעני, ומאד נצטערתי על הצער שנצטער מר בענין רב"צ[9] ידלר, [הרב בן ציון ידלר, שהיה ממונה מטעם הרב קוק על תיקון תרומות ומעשרות במושבות; ראו (כרך ב', אגרת תקפו)] וגם פה שמעתי שנטה לצדי דרכים, אבל בהיותי יודע שהטיפול בעניני תיקון תרומ"ע[10] צריך נסיון וזריזות, והוא נתמחה בכך זה כמה שנים, לא מלאני לבי להעבירו לגמרי. ובישוב הדעת עם ידידינו היקרים חברי הבד"צ[11] ומשרד הרבנות דפעה"ק[12], הסכמנו לקחת עוד ממונה איש שוקט ודובר שלו'[13] לעמו. ובמקום שלא יהי'[14] אפשר לשלח את הראשון הישן נשלח את החדש. אקוה שגם כתר"ה[15] חביבי יסכים ע"ז[16] ויעזרנו לתמם את הענין בע"ה[17]. ומה שנוגע להסתדרות הרבנים, תמהני איך עלה ע"ד[18] כתר"ה שהנני מתרשל ביסוד הדבר הקדוש הזה, שכל בנין קדושת האומה באה"ק[19] תלוי בו, אבל הלא יודע מר את האסון הנורא אשר קראני, [ככל הנראה פטירת בתו אסתר יעל, זמן קצר לאחר שובו לארץ] אשר הוגה ד' ביום חרון אפו בעוה"ר[20], והנני עדיין כגבר אין איל, עד אשר ירחמנו השי"ת[21] בזכות הרבים מעודדני לעבוה"ק[22], עבודת ד' ועם קדשו על אדמת הקדש באיחוד כל ת"ח[23] נבוני לב יראי ד' וישרי דרך, ובכל חולשתי ויגון לבבי ל"ע[24], הנני עובד בהכנה הדרושה לענייננו הגדול, ואקוה להודיע פרטי דברים לכתר"ה[25] בע"ה כשיגמלו הדברים קצת, וצור ישראל יכונן את מעשי ידינו למען שמו.

מובן הדבר, שחוץ ממה שלקחנו את הממונה החדש הזהרנוהו להישן, באזהרה גדולה וכפולה, שלא יהין עוד לחרחר ריב ולהתערב בהשאלות הצבוריות בכל פרטיהן וסעיפיהן, ואם לא יקיים, מובן הדבר

שנהי'[26] מוכרחים לטכס עצה איך להעמיד את המצב על מכון השלו'[27] וכבוד הצבור ושלותו, אבל תקותי חזקה בעה"י[28] כי הכל יבא על מקומו בשלו'[29].

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות כנפשו היקרה ונפש ידי"ע[30] דוש"ת[31] באה"ר[32]

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. מ"ח - מרחשון
2. לכ' - לכבוד
3. החה"ש - החיים והשלום
4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. האב"ד - האב בית דין
7. כת"ר - כבוד תורתו
8. ידי"נ - ידיד נפשי
9. רב"צ - רבי בן ציון
10. תרומ"ע - תרומות ומעשרות
11. הבד"צ - הבית דין צדק
12. דפעה"ק - דפה עיר הקודש
13. שלו' - שלום
14. יהי' - יהיה
15. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
16. ע"ז - על זה
17. בע"ה - בעזרת השם
18. ע"ד - על דבר
19. באה"ק - בארץ הקודש
20. בעוה"ר - בעוונותינו הרבים
21. השי"ת - השם יתברך
22. לעבוה"ק - לעבודת הקודש
23. ת"ח - תלמידי חכמים
24. ל"ע - לא עלינו
25. לכתר"ה - לכבוד תורתו רום הדרתו
26. שנהי' - שנהיה
27. השלו' - השלום
28. בעה"י - בעזרת השם יתברך
29. בשלו' - בשלום
30. ידי"ע - ידידו עוז
31. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
32. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקס

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז שבט תרפ"ג **נמען:** הרב י"א ציטרין, רב פתח תקוה

על השמיטה הבאה: לא הצליח לכנס אסיפה, וצר לו לשאת לבדו את המשא. אין לייעץ לכתחילה לעשות צעד שיחייב עבודה בשביעית, כמו הבאת זבל על חשבון הזריעה, אולי המצב יוטב. מכירה בהבלעה נהוגה מימי המהרי"ט, אבל הפירות בקדושת שביעית, ועדיף לקבל מעות. המכירה לא תהיה פומבית לכל הארץ במקום אחד, כדי לא לעורר מתנגדים, אלא בכל מושבה כנהוג. בתוספת: בקשה לבדוק את טענותיו של גדליה בילאקא.

עיקרי הדברים

- שמיטה תרפ"ד.
- לא לייעץ לכתחילה.
- מכירה וקדושת הפירות.
- מכירה לא פומבית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ט"ז שבט פ"ג

ידי"נ[2] הרב הגאון מוהרי"א[3] ציטרון האב"ד[4] דעה"ק[5] פ"ת[6] ת"ו[7] שלו'[8] רב. נתאחרתי מהשיב על מכתב כת"ר[9] מחי' דנא, כי חשבתי אולי יעלה בידי להוציא אל הפועל את דבר האסיפה בהסכמת סדרי השמיטה הבע"ל[10], [אספת רבנים לקביעת הסדרים לשמיטת תרפ"ה] ולצערי לא עלה הדבר עדיין בידי מעכובים שונים, וצר לי מאד להעמיד עלי לבד, את כל המשא הזה. וע"ד[11] ההערות של כת"ר אשיב בזה: א. אין דעתי נוחה, שאנחנו נכנס להשיא עצה לשום ב"י[12] שיעשה, כעת צעד שיכריח אותו לעבוד בשביעית, כמו הכנסת הזבלים על חשבון הזריעה בשמיטה. [זיבול השדות מראש לקראת זריעה בשנת השמיטה] כי סו"ס[13] עלינו לקוות אולי יתן ד' והמצב יוטב, על שלפחות לא יהי'[14] הכרח לטפל בזריעות בשנת השמיטה. ואף אם נחשוב שאם יהי' הדבר בדיעבד יהי, הכרח לחפש העצה המורגלת של הפקעת המכירה, אבל לא להשיא עצה זו לכתחילה, כעת. ב. המכירה בהבלעה הלא היא נהוגה להיתר מימי המוהרי"ט[15] [מימי רבי יוסף מטראני] ז"ל[16], אבל הפירות הם בקדושת שביעית, ויותר טוב יהי' שבמקום הפירות יקבל מעות, ושיהי'[17] הפיסוק ככה, ואם יהי' איזה הכרח להקל קצת, על סמך המכירה הכללית בקדושת הפירות באיזה פרטים, נתחכם על זה בזמנו אי"ה[18]. ג. בכלל הנני יותר נוטה, שהמכירה לא תהי'[19] פומבית כ"כ[20], בשביל כל א"י[21] במקום אחד, שלא להרעיש יותר מדאי עי"ז[22] את המעוררים, רק כפי ההכרח יעשה בכל מושבה וסביבותיה ע"פ[23] הסדר הנהוג מאז, ובפרטי דברים נוכל לבא לידי הסכמה בע"ה[24] ואת צנועים חכמה. [משלי יא, ב]

יתן ד' ונזכה להקים עדות ד' וחוקותיו [על פי תהלים עח, ה] על אדמת הקודש בכל מלואם בב"א[25], כנה"י[26] ונפש ידי"ע[27] דוש"ת[28] באה"ר[29]

הק' אברהם יצחק ה"ק

נ"ב[30]. ידיי"נ היקר כתר"ה[31] שליט"א[32], איש אחד שמו גדליה בילאקא, אינו נותן לי מנוח באמרו שיש לו נכסים שנסבו לאחרים בלא משפט צדק, ודורש ממני התענינות בענינו בבכיות נוראות חודרות לב. הענין אומר הוא ידוע לכת"ר[33], יהי נא פשר דבר ואם יש מה לעשות בזה, ותודתי נתונה לו למפרע, ידיי"נ הנ"ל[34]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ידיי"נ - ידיד נפשי
3. מוהריי"א - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, א (למשל: יעקב + אברהם) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
4. האב"ד - האב בית דין
5. דעה"ק - דעיר הקודש
6. פ"ת - פתח תקוה
7. ת"ו - תבנה ותכונן
8. שלו' - שלום
9. כת"ר - כבוד תורתו
10. הבע"ל - הבא עלינו
11. וע"ד - ועל דבר
12. ב"י - בני ישראל
13. סו"ס - סוף סוף
14. יהי' - יהיה
15. המוהריי"ט - המורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, ט (למשל: יעקב + טוביה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
16. ז"ל - זכרונו לברכה
17. ושיהי' - ושיהיה
18. אי"ה - אם ירצה השם
19. תהי' - תהיה
20. כ"כ - כל כך
21. א"י - ארץ ישראל
22. ע"ז - על ידי זה
23. ע"פ - על פי
24. בע"ה - בעזרת השם
25. בב"א - במהרה בימינו אמן
26. כנה"י - כנפשו היקרה
27. ידיי"ע - ידידו עוז
28. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
29. באה"ר - באהבה רבה
30. נ"ב - נכתב בצד (תוספת למכתב)
31. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
32. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
33. לכת"ר - לכבוד תורתו
34. הנ"ל - הנזכר לעיל